

nauwste met de Schepping saamhangt, en dat dus ook in de Besluiten het verband tusschen het Besluit der Schepping en het Besluit der Voorbeschikking tot zijn recht moet komen.

„Den nek, en niet het aangezicht.”

Die Mij den nek hebben toegekeerd en niet het aangezicht. Jerem. 32:33.

De zonde zuigt van God af. Merk er maar op, hoe, na een dag waarop ge in zonde verzonk, de eerste opwekking van uw hart u verleiden wil, om maar *sonder gebed* te bed te gaan.

Want al onderduikt Gods kind straks die opwekking, en al komt hij den smadelijken weerzin tegen het gebed toch reeds dien eigen avond te boven, ja, al staat hij demods weer om te bidden, van zijn legerstede op, omdat hij, met zijn God onverzocht, toch niet sluimeren kon, toch licht het feit er toe, dat die afkeer van het gebed een oogenblik in hem opkwam.

Zonde doen en bidden zijn machten in uw leven, die niet saamgaan. Wie diep, innig biddt en in het gebed volhardt, voelt keer op keer dat het doen van zonde hem onmogelijk is. En zoo ook, wie aan de zonde toegeeft, en er zich diep inwilt, ontwaart slag op slag, dat het gebed hem niet afgaat. Immers hij weet ook wel, op de knieën liggend, en de handen gevouwen en wat woorden prevelen, is nog het wezenlijke bidden niet.

Er is geen wezenlijk gebed, tenzij ge u voor het aanschijn Gods hebt gewend en geweten. David spreekt het van zijn zelve zonder spaten in Psalm 32 uit.

„Hij viel zoo diep, zoo ontzettend diep. En toen kon, toen wilde ook deze man Gods niet bidden.”

Hij *weet* het wel, dat hij niet weer „welge-luksaag” kon worden, tenzij eerst zijn overtredding vergeven en zijn zonde bedekt zou zijn. Zelf riep hij het uit: „Welgeluksaag is de mens, wie de Heere de ongerechtigheid niet toerekent.”

Maar hij had er geen deel aan. Hij schaamde zich nu voor Gods aangezicht te verschijnen. David hield op niet bidden. Hij zegt het zelf: *Ik zweeg*. En onderwijl hij zonder gebed voortleed, werd het hem al banger om de ziel en barste hij het telkens uit van weedom des harten.

En dat hield aan, tot hij weer over zichzelf heenkwam, en belijdenis van zijn overtredingen deed; want toen keerde de vergevende genade van zijn God weder, en kon hij zeggen: „Gij vergaaf de ongerechtigheid mijner zonden.”

Maar en bij David en bij elk kind van God was en is het toch altoos de *één* zelfde ziels-toestand. Eerst doet zonde, en zins herinnering van zonde, u van uw God aftevoeren.

Ge woudt op zoo'n oogenblik, dat ge niet *hoefdet* te bidden.

Ja, om het klaar uit te zeggen, onder zonde en vlak na zonde is er iets in de ziel, dat wel zou willen, dat er op dat oogenblik geen God en geen gebed bestond.

Dan eerst zoult ge met uw zonde rust hebben. En daarom is het niets te sterk gezegd: Zonde zuigt ziel en zinnen af van God.

Maar dit nu juist is bij en na uw zonde het bange voor u: God gaat niet weg, als ge zondigt. Uw God *blijft* er bij. Hij slaat u onder uw zonde gade. Hij merkt u op. En zijn oog zoekt uw oog onderwijl ge gaat zondigen, of die aanblik u nog van het zondigen mocht afhouden.

En na uw zonde blijft het nog altoos de oude historie van het Paradijs. Gij u verbergend, en liefst uw God ontvluchtend, en u over de gedachte dat God bij u en om u is, u heen zettend. Maar altoos weer uw Vader in de hemelen u naloopt, u in uw slaapkamer tegemoet tredend, en u opwachting, als ge u voor Hem gaat nederbuigen in het gebed.

En dit nu is het wat bij alle zonde zoo scherp prikkel in de ziel drijft.

Voor uw zonde wilt ge een stuk in uw leven van God isoleren; ge wilt God buiten dat stuk van uw leven sluiten. Zoals een kind, dat kwaad in het zin heeft, wacht tot vader uit is, en dan zijn slag slaat, zoo zoudt ook ge willen, dat uw God voor een willekeurig van u toog, en u met uw zonde alleen liet.

Maar juist dat gebeurt niet. En of ge al duizendmaal uw zielsoog dicht doet, en naar uw God niet ziet, en daarom u inbeeldt dat uw God nu weg is, toch blijft uw God vlak bij u. Hij heet u van achteren en van voren. Hij weet uw zinnen en uw opstaan. Hij omringt u met uw zinnen. Ook als ge bezig zijt uw zonde voor te bereiden. Ja, ook op het oogenblik, als ge, tegen alle waarschuwing uwer consciëntie in, ze toch hebt doorgezet.

God gaat niet weg, en gij kunt van uw God niet weg.

En juist dat God ook *onder* en *na* uw zonde u op de hiel zit, dat maakt voor de ziel die haar God kent, alle zondigen zoo benauwd en zoo bang.

En dat nu juist duidt het zeggen bij Jeremia aan, als Jehova den zijnen toeroept: „Mij hebt ge den nek toegekeerd en niet het aangezicht!” In die woorden toch ziet ge den zondaar voor God uitloopen en van God wegloopen, met den rug naar God toegekeerd; en God hem achterna gaande, hem geen oogenblik uit het oog verliezende, en hem naderende en verwijtende, dat hij zijn God en zijn heilig aangezicht moest zoeken, en niet van zijn God moest weggan.

„Aangezicht” en „nek” staan hier vlak tegenover elkander.

De man die God zijn aangezicht toekent, beweegt zich naar zijn God toe, zoekt zijn God, en verheugt zich in het aanschijn des Heeren. Maar wie van zijn God weg wil, zich van zijn God verzeemt, van zijn God aftraakt, en zich in zijn zonde opsluit, die wendt zijn aangezicht van God af, en keert zijn God den nek toe. Er staat niet den rug, maar den nek, omdat de rug tegenover de borst, maar de nek tegenover het aangezicht staat.

Let ge op iemand in de verte, en wilt ge ontdekken, of hij naar u toe wandelt, of van u afgaat, dan let u oog op het hoofd, en niet eerst op het verdere lichaam; en als ge dan zijn aangezicht ontdekt, dan weet ge: Hij *heeft* naar u toe; en ziet ge tusschen rug en haar den nek uitkomen, dan weet ge: hij *verwijdt* zich van u.

Wie nu met den nek naar iemand toe, van hem afloopt, ziet niet wie achter hem aankomt, maar wie achter hem aankomt, *ziet* hem wel.

En ook in dat beeld tekent nu de Schrift den zondaar, die nu, daar hij God niet ziet,

denkt dat ook God weg is, onderwijl God toch achter hem is, en hem bespiedt in al zijn doen.

Maar er ligt meer in. Gelijk onder ons het zeggen van: *Iemand den rug toekeren*, tegelijk inhoudt: niet meer met hem te doen willen hebben, ja zelfs een alle achtung en eerbied ontzeggende beweging aanduidt, zoo ook ligt in dat verwijt van Gods zij: *Gij hebt Mij den nek toegekeerd*, een wraken van den moedwil, waarmee de boze mensch zich opzettelijk van zijn God afwendt. Hem den eerbied opzegt, en weigert voortaan met zijn God te rekenen.

Met het aangezicht *moet* hij zijn God zoeken. Met het open, kinderlijk oog der ziel, zijn God eiken morgen, zijn God eiken avond te gemoet te treden, is de natuurlijke niting van het vroom gemoed.

Religie is niet iets van God begeeren, maar dorsten naar God zelf. Hem zoeken. Niet kunnen rusten eer ge Hem gevonden hebt. En geen vrede in de ziel smaken, eer uw oog zalig rusten kon in de aanschouwing van het oog van uw God.

Met uw hart aan zijn Goddelijk hart u neder-vijzen.

Zoo moet het. Daarvoor schiep uw God u. Daarom is Hij uw Vader, en zijt gij zijn kind. Ja, daarin moet voor u hart zoózeer het één en al van uw leven zijn, dat ge er om worstelt, om ook te midden van uw bezigheden, en tot onder allerlei gesprekken, toch gedurig een ziels-niting te hebben, die u weer aan uw God doet denken, en u de gemeenschap des Heiligen Geestes ook in de binnenkameren uwer ziel ge-nieten doet.

De eenig verkikkende, de hoogste, de heerlijkste mystiek!

En wat nu uw leven verzonddigt, en heel uw zielsbestaan in zonde wikkelt, het is, zoo ge van die gemeenschap afraakt, zoo ge in die heilige ziels-mystiek geen lust meer hebt, feitelijk leeft zonder en buiten uw God, en door uw God telkens op uw weg gezien wordt, niet naar Hem toe-keerende, maar van Hem afgaande, niet met uw aangezicht naar Hem toegekeerd, maar met den nek.

Zelfs heeft dat woord *nek* een nog scherper beteekenis.

De *nek* is in de Schrift dat deel van ons lichaam, waar onze bewuste kracht in uitkomt.

Er zijn in de Schrift twee symbolen van kracht. Ten eerste de *sterke arm*, en ten tweede de *nek*. Maar ze verschillen.

De *nek* is de plek waar de kracht zit bij stier en os. Die trekken met den nek, en werpen met den nek hun slachtoffer de lucht in. Daarom wordt van God wel gezegd, dat zijns een *sterke arm* is, maar nooit wordt bij God van den *nek* gesproken. De *nek* is boze, is dierlijke, is wilde kracht.

En nu komt hier nog iets bij.

Door den nek moet het hoofd buigen; en wie nu niet wil buigen of bukken, maar zich verhardt, die stijft zijn nek en maakt dien als een ijzeren zenuw, en staat nu met dien harden nek tegen zijn naaste op aarde, tegen zijn Koning, en tegen zijn God over.

En al staat nu dit stijven van zijn nek tot een ijzeren zenuw in het zeggen: „Gij hebt Mij den nek toegekeerd en niet het aangezicht,” niet op den voorgrond, ook deze beteekenis spreekt er toch in mede.

Wie zijn God niet tegemoet treedt, en weigert zijn God te zoeken, is tegelijk iemand, die voor zijn God niet breekt en niet buigen wil.

Hij laat zijn God zijn nek, en niet zijn aangezicht zien, als om uit te drukken, dat hij het tegen zijn God opneemt, tegen Hem ingaat, en met zijn hoogmoedigheid ik zie tegen zijn God durft stellen.

Laat dit u ter waarschuwing zijn.

Toegegeven tot, dat zoo uw eerste bedoelen niet is, en dat ge, na zonde, eer schuchterlijk en beschaamd, meer uit vrees, uw God mijdt, dan dat ge booslijk u tegen uw God zoudt willen stellen, toch komt het daartoe, indien ge ook maar één oogenblik aarzelt, om lijns belijdenis van uw zonde te doen.

Loop er een dag mee rond, slaap er een nacht over door, en de teederheid van uw consciëntie begint reeds te wijken, en de verharding begint zich vast te zetten, en er komt iets in u van de vraag, waarom ge u aan uw God nog storen zoudt, en waarom ge uw zonde niet zelf verstikken zoudt, buiten Hem om.

En daarom herstel uzelf op zulk een oogenblik terstond, en laat het u zijn, of uw God het u persoonlijk toeroept: „Mijn kind, waarom keert ge Mij den nek toe en niet het aangezicht?”

En als ge dat fluisterende u toe hoort roepen, ga dan in u binnenkamer, zoek de eenzaamheid, tot ge u met uw God alleen weet, en buig u dan neder, en val voor Hem op de knieën, en spreek het openes alles, alles voor uw God uit, en doe belijdenis van uw zonde, en rust niet eer ge weer de besprekkeling met het bloed van Christus op uw kortzichtig gejaagde ziel voelt.

Dan keert ge den nek weer naar Satan en naar uw eigen zonde, en ge keert het aangezicht weer naar uw God toe.

Eerst met een traan van zielsinnig berouw, welhaast met een traan van dankbare vreugde. En Gods engelen juichen, omdat gij weer tot uw God zijt gekomen, en God uw ziel heeft welgedaan!

Amsterdam, 25 Juni 1897.

E. Voto.

De teekening op het Register is thans gesloten. Het werk is ter perse en zal zoodra het gereed is franco per post worden togezonden aan allen, die den prijs van f. 0.75 ten onzen kantore hebben voldaan.

Exemplaren waarvoor dit bedrag nog niet ten volle is ingekomen, worden niet afgezonden.

Verklaring.

Ons blad hield zich buiten den verkiezingsstrijd.

Waar men van alle kant er op uit was, om de politieke stemhuis in een kerkelijke schaaftpartij om te zetten, oordeelden wij juist dat kwaad niet te mogen voeden, en wilden er dan ook door ons stuwzigen toe bijdragen, om aan de zake van kerk

en van staat elk haar eigen loop te laten.

Dat we eerst thans, na afloop der politieke stemhuis een woord over een in den politieke strijd o. i. *oneerlijk* wapen ten beste geven, strekke ten bewijze van den ernst van onzen toelag, om geen onheilgevoel aan te blazen.

Onze opmerking zij daarbij vastgeknoopt aan een *Verklaring*, door Dr. Kuiper te midden van den politieke strijd afgelegd, en zoo allerwegen in de pers overgenomen, dat ze als genoegzaam algemeen bekend mag ondersteld worden.

Nu schier alle andere bladen haar afdrucken, drukken ook wij haar af.

Ze was van deren inhoud:

VERKLARING.

De ondergeteekende, van onderscheidene kanten vernomen hebbende, dat vele Antirevolutionaire klerken, die tot de Ned. Hervormde kerk behooren, beducht zijn gemaakt, als zou de overwinning der Antirevolutionaire partij uitloopen op schade voor de Ned. Hervormde kerk, gevoelt zich gedrongen deszinsgaande het navolgende te verklaren:

1°. dat hij een beslist tegenstander is van de scheiding van kerk en staat, gelijk de Liberale partij die wel bepleit, maar zelve niet aandurft, en dat hij daarentegen steeds, evenals Groen van Prinsterer, het publiekrechtelijke karakter der kerk van Christus verdedigd heeft.

2°. dat hij met de geheele Antirevolutionaire partij daarentegen steeds aandrong, en aandringen blijft, op herstel van de geïdelede zelfstandigheid der kerk, en uit dien hoofde het beginsel voorstaat, om de gelden, die aan de kerken toebehooren, niet langer onder het beheer van den Staat te laten, maar onder het beheer der kerken *selve* te brengen. Art. 20 is door hem dan ook steeds zoo uitgelegd, dat alle kerken, wat zij nu uit de Rijksskas trekken, behouden zouden, maar dan in vast kapitaal.

3°. dat hij zelf geadviseerd heeft, om in de eerste komst vierjarige periode deze kerkelijke quaestie te laten rusten, en ze niet aan de orde te stellen.

4°. dat hij, afgezien van de politiek, als Godgeleerde, als Canonicus, en als Belijder van den Christus, aan de Ned. Hervormde kerk geen anderen eisch stelt, dan dat zij voor het gezag der Heilige Schrift weer buige, en terugkeere tot de Belijdenis der vaderen, gelijk die met het bloed onzer martelaren bezegeld is.

5°. dat hij, en met hem alle Gereformeerden, zoodra dit zal geschied zijn, met dankbare vreugde weer met alle broederen, de *aloude eenheid van de kerk onzer vaderen* in dezen lande zal helpen herstellen.

6°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

7°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

8°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

9°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

10°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

11°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

12°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

13°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

14°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

15°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

16°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

17°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

18°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

19°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

20°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

21°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

22°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

23°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

24°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

25°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

26°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

27°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

28°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

29°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

30°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

31°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

32°. dat hij, zoolang dit uitblijft, zeer zeker in verzet komt tegen al wat in de Ned. Herv. kerk den Christus verloochent en tegen God en Zijn Woord wederzijdig is, maar op prijs stelt, waardeert en liefheeft, al wat in de kerk uit God geboren is en gelijkvormigheid vertoont met den Heelde zijns Zoons.

ieder staat, die in de journalistiek optreedt.

Niet alsof eenig blad, of eenige redactie, die zware verantwoordelijkheid torsen kon, zonder nu en dan uit te gliden, maar overmits elke redactie, die stelselmatig weigert waarheid te noemen, en met voorbedachten rade valsche voorstellingen propageert, indien er een journalistische raad van eer bestond, door dien raad van eer zou behooren buiten gevecht gesteld te worden.

En nu moge de redactie van dat blad zich allengs gewend hebben aan de boze gedachte, dat het voor God en menschen haar vrij staat, tegen Dr. Kuiper te waarschuwen als tegen een man die buiten de wet staat en vogelvrij is.

Maar ze kon zich hier toch in vergissen, en het kon toch zijn, dat ook Dr. Kuiper banden aan zijn God had, die maken dat God van deze redactie eens rekenschap zal afgeven ook voor hetgeen zij zich tegen den persoon van Dr. Kuiper veroorloofd heeft.

Dat Dr. Kuiper behoort onder die personen, die aan den éénen kant sterke sympathieën, en aan den anderen kant sterke antipathieën opwekken, willen we aannemen, maar zoolang de redactie van het *Gron. Volksblad* orgaan wil zijn van een Christelijke gedachte, blijft toch ook voor haar de regel gelden, dat die antipathie steeds gebonden blijve aan het bevel des Heeren: *Hebt ook uw vijanden lief*.

En van het opvolgen van dien regel van Christus hebben we nu dusver in dat blad ten opzichte van Dr. K. nog zelfs het eerste spoor niet kunnen ontdekken.

Toch willen we haar daarom te woord staan, en haar afvragen: Of dan de Ned. Herv. kerk en het Synodale Genootschap eensluidende begrippen zijn?

Zou ze deze vraag nu eens pertinent willen beantwoorden?

Zegt ze nu: ja, dan sta hier als tweede vraag: Of de Ned. Herv. kerk dan pas in 1816 geboren is? En zoo niet, of haar dan vóór 1816 iets van een Synodaal Genootschap bekend is?

Haar eigen conclusie zal dan ook moeielijk een andere kunnen wezen dan deze: De Ned. Herv. kerk heeft bijna twee en een halve eeuw bestaan *zonder* een Synodaal organisatie, en die Synodale organisatie is haar pas voor ruim 80 jaren opgelegd.

Aan deze conclusie toegekomen, vragen we haar dan al verder: Wat hebt gij lief, waarvoor strijdt gij?

Voor de Ned. Herv. kerk, of voor die Synodale organisatie?

Laat ze zich rond en open uitspreken.

En dan zal ze wel moeten concluderen: Wat ons lief is, en hetgeen waarvoor we strijden is de kerk der vaderen, en niet de Synodale organisatie van Minister Van Manen. Uitmend!

Maar waarom werd nu die kerk der vaderen gekend, alvorens die Synodale organisatie haar werd opgelegd?

En ook dan is geen tweerlei antwoord mogelijk.

De stukken wijzen het uit.

Die kerk werd gekend aan haar Belijdenis, aan haar Catechismus, aan haar Dorsche regelen, aan haar Kerkenordening.

En nu verder: Stelt Dr. K. zich hier tegen, of heeft hij niet nu reeds dertig jaren rusteloos juist voor alle deze echte kenteekenen van de kerk onzer vaderen gestreden?

En dit nu zoo zijnde, zoo sta hier als slotvraag: Kan de redactie van het *Gron. Volksblad* staande houden, dat de Synodale organisatie in de Ned. Herv. kerk de souvereiniteit van Christus over zijn kerk in deze kerk tot haar recht doet komen?

Dit was wel zoo in de Belijdenis, in den Catechismus, en in de Kerkordening van de kerk der vaderen.

Maar dit is niet alzo in de Synodale organisatie.

Die Synodale organisatie heeft de koninklijke souvereiniteit van Christus in deze kerk op zij gezet en verdrongen.

En waar nu deze gegevens vaststaan, welke tegenstrijdigheid is er dan in, dat Dr. K. tweerlei betuigt?

Ter eene zijde, dat wie aan deze Synodale organisatie gehoorzaamheid en trouw belooft, te kort doet aan de rechten die aan Christus' koninklijk soverein gezag over elke kerk toekomen.

En nochtans ter andere zijde, dat hij de kerk der vaderen, voorzover ze nog onder deze Synodale organisatie, haar leven voortzet, op prijs stelt, waardeert en liefheeft.

Eeredienst.

IV.

Een „samenkomen van de gemeente met haar God” is alzo de hoogste opvatting, die men zich van onze godsdienstoefening vormen kan.

Alle zonde, alle zondige existentie, alle verkeerd in een zondige wereld, alle nederwerking van vroegere zonde, en alle inwerking op ons hart van een aan God ontzonden demmenwereld, werkt *scheiden*, en stelt tusschen God en onze ziel een ledige ruimte in.

Vandaar de persoonlijke behoefte, om in de eenzaamheid en in het eenzame gebed gedurig weer door die ledige ruimte heen te breken, en zijn God weer na aan zijn hart te voelen. Maar vandaar ook de gemeenschappelijke behoefte, om saam met anderen de nabijheid des Heeren te zoeken.

Zoo is het in ons huislijk gebed met ons huisgezin, zoo is het bij bruiloft en begravenis met heel de familie, zoo is het bij stichtingen en instellingen. Als men saam zich voor God gesteld, en niet slechts woorden gepreveld, maar in het wezenlijk gebed de gemeenschap met zijn God weer saam

gevoeld heeft, is voor aller besef het saamenleven in huis, het saamenleven in de familie, en het saam arbeiden aan inrichting of instelling weer krachtiglijk geheild.

En zoo nu ook moet de „gemeente van Christus” gedurig weer voor God verschijnen, gedurig weer zijn aangezicht zoeken, gedurig weer zijn heilige ontmoeting tegengaan, en waar dit doel mag bereikt worden, vormt de plaats waar men saamvergaderd zich metterdaad tot een *Tente der samenkomst*, tot een *Tabernakel* des Heeren, tot een *Tempel* Gods.

Ja, sterker nog.

Voor de gemeente des levenden Gods, is dit saam ontmoeten van haar God, niet enkel, evenals voor het huisgezin, voor een familie, voor een stichting, voor een instelling, geraden, gewenscht en heilgend, maar zelfs in den meest volstrekten zin, *onmisbaar* en *noodsakelijk*.

De gemeente van Christus is een *heilige* gemeente. Ze verkeert nog wel in de wereld, maar ze is niet van die wereld. Ze draagt op aarde de pelgrims-gestalte. Vreemde deling hier beneden te zijn is haar wachtwoord, het Vaderhuis niet hier op aarde, maar bij God. Ze is zoekende het vaderland dat boven is, ze trekt op naar het Jeruzalem, waarvan het geloofs-oog van verre de kinnen ziet.